

เชิงอรรถ

๑. แนวความคิดในเรื่องนี้ไปรคดู Benedict Anderson, "Studies of the Thai States : The State of Thai Studies", in The Study of Thailand, edited by Elizer B. Ayal, Athen, Ohio : Ohio University, Center for International Studies, Southeast Asia Program, 1978, pp.193-247, สมเกียรติ วันทะนะ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทยสมัยใหม่ เอกสารวิชาการ หมายเลข ๔๔ สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๒๗, หน้า ๑๔๔-๑๕๖ และ "เมืองไทยยุคใหม่ : สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับประวัติศาสตร์สำนัก" อยู่เมืองไทย : รวบรวมความทางสังคมการเมืองเพื่อเป็นเกียรติแก่ศาสตราจารย์เสนต์ จามริก, สมบัติ จันทร์วงศ์ และ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ บรรณาธิการ กท. สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐ หน้า ๗๑-๑๒๘.
๒. ไพฑูรย์ มีกุล "การปฏิรูปการปกครองมณฑลอีสาน พ.ศ. ๒๔๓๖-๒๔๕๓" ใน มณฑลเทศาภิบาล วิเคราะห์เปรียบเทียบ วุฒิชัย มูลศิลป์ สมโชติ อ๋องสกุล บรรณาธิการ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ๒๕๒๔, หน้า ๑๒๖-๑๒๘ และ Charles F. Keyes. Isan : Regionalism In Northeastern Thailand. Data Paper : No.65 Southeast Asia Program. Cornell University, Ithaca, New York, 1967, pp.4-21.
๓. สมเด็จพระบรมราชาธิบดี นิทานโบราณคดี พระนคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕ พ.ศ. ๒๕๑๕, หน้า ๓๗๕.
๔. ไพฑูรย์ มีกุล, อ่าวแล้ว, หน้า ๑๒๔-๑๓๐.
๕. ประมุข ทรัพย์สาร วิวัฒนาการเศรษฐกิจหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๓๔-๒๔๗๕ วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๒๕, หน้า ๑๓๒-๑๓๓.
๖. เหิงอาง, หน้า ๑๓๓.
๗. ม.ร.ว. รุจยา อากาศ การปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นในราชบุรีในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมปรากฏการณ์ จากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๐-๒๕๒๑. สมาคมสังคมศาสตร์ ๒๕๒๑, หน้า ๖๕.

๘. สุนทรีย์ อาสะไวย์ บทบาทของรัฐบาลและเอกชนในการพัฒนา : พิจารณาเฉพาะกรณีโครงการรังสิต เอกสารวิจัย หมายเลข ๑ สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า ๑๕๖-๑๕๘ และ ประมุข ทรัพย์สาร, อ่าวแล้ว หน้า ๑๓๘-๑๔๐.

๙. เพ็ญอ่าง, หน้า ๑๓๘.

๑๐. Charles F. Keyes. "In Search of Land : Village Formation in the Central Chi River Valley, Northeastern Thai" Contribution to Asian Studies, Vol. IX. 1976, pp.45-63.

๑๑. นพรัตน์ นุสสรธรรม "การปฏิรูปกฎหมายที่ดินในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๒๐ หน้า ๑๐๖-๑๐๗.

๑๒. เพ็ญอ่าง, หน้า ๑๔๖-๑๔๗.

๑๓. Charles F. Keyes. "Millennialism, Theravada Buddhism, and Thai Society" Journal of Asian Studies Vol. XXXVI No.2 Feb., 1977,

๑๔. E.J. Hobsbawn Primitive Rebel : Studies in Archaic Forms of Social Movement in the 9th and 20th Centuries. Manchester : Manchester University Press, 1974, pp.57-58.

๑๕. Rodney H. Hilton "Peasant Society, Peasant Movements and Feudalism in Medieval Europe" in Henry A. Landsberger (ed), pp.67-94 อ้างถึงใน กนกศักดิ์ แก้วเทพ บทวิเคราะห์สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐, หน้า ๓๓.

๑๖. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ ประมุข ทรัพย์สาร "อุดมการณ์ขบวนการชาวนา" บทความเสวนาของการชุมนุมอภิปรายเรื่อง History and Peasant Consciousness in Southeast Asia ณ นครโอซากา ประเทศญี่ปุ่น กันยายน ค.ศ. ๑๙๘๒ และดู กนกศักดิ์ แก้วเทพ อ่าวแล้ว หน้า ๓๐-๓๓.

๑๗. กรมการศาสนา พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม ๑๖ พระสุตตันตปิฎก เล่ม ๓  
ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค อนุสรณงานฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษ พ.ศ. ๒๕๐๐ โรงพิมพ์  
การศาสนา กรมการศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๕ หน้า ๔๔-๔๕.

๑๘. พระมหาธรรมราชาที่ ๑ พญาลิไทย ไตรภูมิถิดา หรือ ไตรภูมิพระร่วง ฉบับ  
ตรวจสอบชำระใหม่ กรมศิลปากรพิมพ์เนื่องในการประชุมสัมมนาเรื่องไตรภูมิพระร่วง  
พ.ศ. ๒๕๒๖ หน้า ๔๔-๑๑๔ และ ๑๓๕-๑๔๓.

๑๙. เพ็ญอ่าง, หน้า ๑๔๖.

๒๐. พระยาธรรมปรีชา (แก้ว) ไตรภูมิโลกวินิจจยถิดา ฉบับที่ ๒ (ไตรภูมิฉบับหลวง)  
เล่ม ๒ พระนคร กรมศิลปากร ๒๕๒๐ หน้า ๔๔-๗๐.

๒๑. เพ็ญอ่าง, หน้า ๖๕-๗๐.

๒๒. สุภาพร มากแจ้ง พระมาลัยกลอนสวด (สำนวนวัดคีรีระกระบือ) : การตรวจ  
สอบชำระและการศึกษาเปรียบเทียบ ศูนย์ส่งเสริมและศึกษาวัฒนธรรม วิทยาลัยครู  
ธนบุรี ๒๕๒๔ หน้า ๔๗-๕๘.

๒๓. เพ็ญอ่าง, หน้า ๕๘.

๒๔. พระอริยานุวัตร เขมจารีเดระ (ชำระ) เทพมาลัยคำกลอน (ต้นฉบับตัวเขียน)  
ศูนย์อนุรักษ์วรรณคดีภาคตะวันออกเฉียงเหนือ วิทยาลัย จังหวัคมหาสารคาม พ.ศ. ๒๕๒๒.

๒๕. สุภาพร มากแจ้ง "มาเลยยเหวตุเดรวตุ" : การตรวจสอบชำระ และการศึกษา  
เชิงวิเคราะห์" วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาโทบัณฑิต แผนกภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑ หน้า ๑๔๕-๒๑๖ และดู มาเลยยเหวตุเดรวตุ (แปล)  
ภาคผนวก ใน สุภาพร มากแจ้ง, พระมาลัยกลอนสวด, อ่างแก้ว, หน้า ๑๕๕.

๒๖. เพ็ญอ่าง, หน้า ๑๕๖-๑๕๗.

๒๗. เพ็ญอ่าง, หน้า ๑๕๘-๑๕๙.

๒๘. เจ้าฟ้าธรรมธิเบศ พระมาลัยคำหลวง ฉบับพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานอาปนกิจศษ  
นางเจียน ผดุงเกียรติ ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม พ.ศ. ๒๕๐๕ หน้า ๒๙-๓๐.

๒๙. เพ็ญอ่าง, หน้า ๓๑-๓๓.

๓๐. สุภาพร มากแจ้ง พระมาลัยกลอนสวด, อ่างแก้ว, หน้า ๑๕-๑๖.

- ๓๑. เพ็ญอ่าง, หน้า ๓๔-๓๕.
- ๓๒. พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ, อ่างแล้ว, คำนำ.
- ๓๓. เพ็ญอ่าง, หน้า ๒๓-๒๔.
- ๓๔. เพ็ญอ่าง, หน้า ๒๔.
- ๓๕. เพ็ญอ่าง, หน้า ๔.
- ๓๖. เพ็ญอ่าง, หน้า ๓๐.
- ๓๗. สุภาพร มากแจ้ง, พระมาลัยกัลลอนสวด หน้า ๖๐-๖๑ และ มาลัยเทวทูตเดวทูต (แปล) หน้า ๑๕๒.
- ๓๘. กจช. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๐ เล่ม ๓ ใบของพระองค์เจ้าวัฒนา
- ๓๙. กจช. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ สำเนาหนังสือผู้มีบุญ
- ๔๐. กจช. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ หนังสือท้าวพระยาธรรมนิกราช
- ๔๑. กจช. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๐ หนังสือพระยาอินทร์
- ๔๒. เพ็ญอ่าง
- ๔๓. คุณลักษณะของการใช้ตำนานจาก นาฏวิภา จลิตานนท์ ประวัติศาสตร์นิพนธ์ไทย  
พระนคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย  
ธรรมศาสตร์ ๒๕๒๔, หน้า ๑๘๕-๑๘๕.
- ๔๔. คำอธิบายที่มาของอาณาจักรอยุธยา โดยอาศัยตำนานเป็นสิ่งที่ไต่ห่ากันอยู่แล้ว  
เช่นกันโดยคนไทย คงจะพิจารณาได้จาก พงสาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับวันวิชาติ คำให้  
การชาวกรุงเทพฯ และจดหมายเหตุผลาคุแบร์ คุ Charnvit Kasetsiri, The  
Rise of Ayudhya, Kuala Lumpur, Oxford University, Press, 1976.
- ๔๕. กจช. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๐ สำเนาคำแปลหนังสือพื้นเมืองกรุง
- ๔๖. Charless F. Keyes, Millennialism and Theravada Buddhism,  
op.cit., p.288.
- ๔๗. กจช. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๐ หนังสือพื้นเมืองกรุง
- ๔๘. กจช. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑ เรื่องตั้งตัวเป็นผู้นิเทศ รศ.๑๑๔

- ๔๙. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๐ โบบอกพระองค์เจ้าวัฒนา
- ๕๐. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๐ หนังสือพระยาอินทร์ มีข้อที่นำสังเกตุอีกประการหนึ่ง  
ว่า วรรณกรรมประเภทนิทานพื้นบ้านของอีสานเป็นจำนวนมากจะมีบทบาทของพระอินทร์  
ในฐานะเป็นผูช่วยของตัวเอก คือ ปรีชา อุตระกูล วรรณกรรมพื้นบ้านจากคำบลังกา  
ใหญ่ เอกสารนิเทศการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู ๒๕๒๑ หน้า ๕๗.
- ๕๑. จารุวรรณ จันทรเกษ "แนวความคิดค่านิยมในวรรณกรรมรอยกรองของภาค  
ตะวันออกเฉียงเหนือ" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๙, หน้า ๑๒.
- ๕๒. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๑ รายงานกรมขนส่งทรัพย์สินประสงค์ ถึง กรมหลวง  
ดำรงราชานุภาพ ๑๑ กรกฎาคม รศ.๑๒๒.
- ๕๓. ไพฑูรย์ มีกุล การปฏิรูปการปกครองมณฑลอีสาน พ.ศ.๒๔๓๖-๒๔๕๓ กรุงเทพฯ :  
โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว ๒๕๑๗, หน้า ๔๗.
- ๕๔. สมเด็จพระราชบิดาคำรงราชานุภาพ นิทานโบราณคดีบางเรื่อง ฉบับพิมพ์เป็น  
อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พ.ศ.๖.พระยาเทพคุณ ๒๔๔๔, หน้า ๕๕.
- ๕๕. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๑ รายงานพระยาสุริยเจษฎวิเศษฤทธิ์ ข้าหลวงเทศาภิบาล  
และข้าหลวงพิเศษช่วยตรวจราชการมณฑลอีสาน ๓๐ สิงหาคม รศ.๑๒๑, - กจร.  
ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ โทรเลขพระองค์เจ้าวัฒนา ๒ มีนาคม รศ.๑๒๐ และจากการ  
สัมภาษณ์ นางโสภี รัตนแสงศึกษากร อายุ ๗๖ ปี อำเภอมือง จังหวัดมหาสารคาม  
เป็นคนในตระกูลเจ้าพื้นเมือง คือ ภาณุคานนท์ มหาสารคาม เป็นหลานตาของเจ้า  
อุปฮาด และหลานปู่ของเจ้าราชบุตร เมื่อ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๒๔ และ นางคัม วรบุตร  
อายุ ๗๒ ปี ชาวบ้านหัวขี้แกง อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ๑๓ ตุลาคม  
๒๕๒๔ และ นางเงิน สวางค์ อายุ ๔๐ ปี ตำบลบ้านเพี้ย อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น  
๑๔ ตุลาคม ๒๕๒๔
- ๕๖. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๑ รายงานกรมขนส่งทรัพย์สินประสงค์ ถึงกรมหลวงดำรง  
๑๑ กรกฎาคม รศ.๑๒๑.



๕๗. กจร. ร.๕ ม.๒๑๔/๑๑ คำให้การนายบุญมี ซึ่งอ้างตนเป็นผู้วิเศษ ๔ กันยายน

รศ.๑๒๑ กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๐ คำให้การนายโหม นายบุญรอด และจากการ  
สัมภาษณ์ นายขุน ศรีมุก อายุ ๗๐ ปี ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น

๕๘. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๑ คำให้การนายบุญมี

๕๙. นงลักษณ์ ลิมศิริ "ความสำคัญของกบฏหัวเมืองอีสาน พ.ศ. ๒๓๒๔-๒๔๔๕"

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย  
ศิลปากร ๒๕๒๔, หน้า ๕๕.

๖๐. สัมภาษณ์ นายนาม วงศ์นอก อายุ ๕๔ ปี ที่บ้านหนองข่า อำเภอนาคู จังหวัด  
มหาสารคาม (เดิมขึ้นกับเมืองเสลภูมิ ร้อยเอ็ด) ตอนที่เกิดกบฏผู้บุญ ผู้ให้สัมภาษณ์  
อายุประมาณ ๑๕-๑๖ ปี

๖๑. นงลักษณ์ ลิมศิริ, อ้างแล้ว, หน้า ๕๕.

๖๒. เติม วิกาศย์พจนกิจ ประวัติศาสตร์อีสาน กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมาคมสังคม  
ศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๓ เล่ม ๒, หน้า ๕๖๐-๕๖๑.

๖๓. สัมภาษณ์ นายสัญญา บัวขาว อายุ ๗๔ ปี อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราช  
ธานี วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔.

๖๔. นงลักษณ์ ลิมศิริ, อ้างแล้ว, หน้า ๑๐๕.

๖๕. สัมภาษณ์ นายเฮา เพ็ชรพร อายุ ๕๐ ปี บ้านสะพือ อำเภอตระการพืชผล  
จังหวัดอุบลราชธานี ๔ ตุลาคม ๒๕๒๔.

๖๖. ดูเปรียบเทียบชื่อที่เจ้าผู้บุญใช้อ้างอิงกับรายชื่อตัวเอกในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน  
ได้จาก สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ หนังสือที่ระลึกงานเชิดชูเกียรติ  
พระอริยานุวัตร พระนคร : ไตรรงค์การพิมพ์ ๒๕๒๔, หน้า ๗๐-๗๐๓ และ จารุบุตร  
เรื่องสุวรรณ, ของดีอีสาน กองวัฒนธรรม กรมการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ  
พิมพ์ครั้งที่ ๔ มปป. หน้า ๓๑๗-๓๒๖.

๖๗. ดู จารุวรรณ จันทรเกษ, อ้างแล้ว หน้า ๕๕ โดยพิจารณาจากเรื่องการเกิด  
และ สุนันท์ ศาสตร์วาทา "การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่อง กาสะเกษ" วิทยานิพนธ์  
อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๑๓, หน้า  
๔๔-๔๕ และ ๕๑.

๖๘. จารุวรรณ จันทระ, อ่างแลว, หน้า ๑๐๒.

๖๙. Yoneo Ishii "A Note on Buddhistic Millenarian Revolts in Northeastern Siam", in Shinichi Ichimura (ed), Southeast Asia : Nature, Society and Development. Honolulu : The University Press of Hawaii, p.73 และ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ "กบฏไพร่สมัยอยุธยา กับ แนวความคิด ผู้บุญ พระศรีอาริย์ พระมาลัย" เรื่องของสองนคร พระนคร : สำนักพิมพ์เจ้าพระยา หน้า ๒๓๒-๒๓๓.

๗๐. John B. Murdoch "The 1901-02 Holy Man's Rebellion, The Journal of Siam Society. Vol. 62 part I Jan., 1976, p.58.

๗๑. สัมภาษณ์ นายนาม วงศ์นอก, อ่างแลว.

๗๒-๗๓. นงลักษณ์ สิมศิริ, อ่างแลว, หน้า ๘๓-๑๐๓.

๗๔. กจร.ร.๕ ม.๒.๑๘/๑๑ คำให้การนายบุญมี

๗๕. กจร.ร.๕ ม.๒.๑๘/๑๐ รายงานพระอุดมพิศการ วันที่ ๒ พฤษภาคม รศ.๑๒๑.

๗๖. Murdoch, op.cit., p.58.

๗๗. เกิม วิภาคย์พจนกิจ, อ่างแลว, หน้า ๕๖๕.

๗๘. เหิงอาง, หน้า ๕๖๖-๕๖๘.

๗๙. สัมภาษณ์ นางเชียว จันทรมหา อายุ ๘๒ ปี บ้านตงโตน ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด วันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๔

๘๐. ฉัตรทิพย์ นาดสุภา และ ประนุช หรัยสาร, อ่างแลว, หน้า ๒๒.

๘๑. สัมภาษณ์ นายเว สรทธา อายุ ๔๕ ปี บ้านชุม หัววังแก่นนคร ตำบลในเมือง จังหวัดขอนแก่น

๘๒. สัมภาษณ์ นางเชียว จันทรมหา, อ่างแลว

๘๓. เหิงอาง

๘๔. สัมภาษณ์ นายบัว ไรดิษฐ์ อายุ ๔๕ ปี บ้านตงโตน ตำบลกลาง อำเภอสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด วันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๔ นายพรหมา แสนท่าพล อายุ ๘๕ ปี ตำบลบ้านขามป้อม อำเภอท่าโพธิ์ จังหวัดขอนแก่น วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๒๔

- นางคุณ วรรณบุตร อายุ ๓๒ ปี บ้านคุ้ม หัวมิ่งแกนนคร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง  
จังหวัดขอนแก่น วันที่ ๑๓ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ กำนันบุญ ศรีภูธร อายุ ๖๒ ปี บ้าน  
กุดแะ อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี วันที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔.
๔๕. พิธีบูชาหินแะ ได้จากการสัมภาษณ์ นางออน ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม  
อายุ ๕๐ ปี อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม วันที่ ๑๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ และ  
นางเอา เหลลาอรรกะ อายุ ๕๐ ปี อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม วันที่ ๑๓  
ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ คำบายศรีสู่ขวัญ คู เต็ม วิกาศย์พจนกิจ, อ่างแล้ว, หน้า ๕๖๑.
๔๖. สัมภาษณ์ นายเว ศรีทษา, อ่างแล้ว
๔๗. สัมภาษณ์ นางคุณ วรรณบุตร, อ่างแล้ว
- ๔๘-๔๙. คู เต็ม วิกาศย์พจนกิจ, อ่างแล้ว, หน้า ๕๖๐-๕๖๑.
๕๐. สัมภาษณ์ นางเชียว จันทร์มา, อ่างแล้ว, และ นางอบ จันทร์ราช อายุ ๕๐ ปี  
บ้านตงโค่น ตำบลกลาง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ๑๕ ตุลาคม ๒๕๒๔.
๕๑. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๗ โทรเลขกรมขนส่งทรัพย์สิน ถึง กรมหลวงดำรงราชานุภาพ  
๒๔ เมษายน รศ. ๑๒๑.
๕๒. เฝิงออง
๕๓. สัมภาษณ์ นายขุน ศรีมุก ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ๑๔ ตุลาคม  
๒๕๒๔.
๕๔. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และ ประมุข ทรัพย์สาร, อ่างแล้ว, หน้า ๕.
๕๕. ประมุข ทรัพย์สาร, อ่างแล้ว, หน้า ๑๑๕.
๕๖. สัมภาษณ์ นางออน ภวภูตานนท์, อ่างแล้ว
๕๗. Murdoch, op.cit., p.55.
๕๘. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๑ โทรเลขกรมขนส่งทรัพย์สิน ถึง กรมหลวงดำรง  
๒๓ มกราคม รศ. ๑๒๑.
๕๙. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๑๗, อ่างแล้ว
๑๐๐. คู ประมุข ทรัพย์สาร, อ่างแล้ว, หน้า ๔๕-๔๗ และ Charles F. Keyes.  
"In Search of Land : Village Formation ...", op.cit., pp.45-47.



๑๐๑. สัมภาษณ์ นายมนตรี ปทุมทิพย์ เป็นหลานปู่ของพระนิคมบริรักษ์ อายุ ๔๘ ปี  
อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบ้านป่าซี้ อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด วันที่ ๑๕ ตุลาคม  
พ.ศ. ๒๔๒๔

๑๐๒-๑๐๓. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ อ่างแล้ว

๑๐๔. สัมภาษณ์ นายสัญญา บัวขาว อ่างแล้ว

๑๐๕. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ อ่างแล้ว

๑๐๖. เฝ้าอ่าง, และดู เติม วิกาศย์พจนกิจ, อ่างแล้ว, หน้า ๕๖๔.

๑๐๗. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ จดหมายกรมหลวงคำวังราชานุภาพ กราบบังคมทูล  
รัชกาลที่ ๕ ๓ เมษายน รศ. ๑๒๑.

๑๐๘. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ โทรเลขกรมหลวงคำวังราชานุภาพ ถึง กรมขุน  
สรรพสิทธิประสงค์ ๓ มีนาคม รศ. ๑๒๑.

๑๐๙. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ โทรเลขกรมขุนสรรพสิทธิประสงค์ ถึง กรมหลวงคำวัง  
ราชานุภาพ ๓๑ มีนาคม รศ. ๑๒๐.

๑๑๐. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ โทรเลขกรมขุนสรรพสิทธิประสงค์ ถึง กรมหลวงคำวัง  
ราชานุภาพ ๔ เมษายน รศ. ๑๒๑.

๑๑๑. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ โทรเลขกรมขุนสรรพสิทธิประสงค์ ถึง กรมหลวงคำวัง  
ราชานุภาพ วันที่ ๒ เมษายน รศ. ๑๒๑

๑๑๒. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ จดหมายกรมหลวงคำวังราชานุภาพ กราบบังคมทูล  
รัชกาลที่ ๕ ๓ เมษายน รศ. ๑๒๑.

๑๑๓. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๓ โทรเลขกรมขุนสรรพสิทธิประสงค์ ถึง กรมหลวงคำวัง  
ราชานุภาพ ๑๖ เมษายน รศ. ๑๒๑

๑๑๔. เติม วิกาศย์พจนกิจ, อ่างแล้ว, หน้า ๕๖๔-๕๗๐.

๑๑๕. เฝ้าอ่าง, หน้า ๕๖๕-๕๖๖.

๑๑๖. เฝ้าอ่าง, หน้า ๕๖๖.

๑๑๗. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๔/๖ กรมขุนชนาธิการ เรื่องขี้หนู

๑๑๘. สัมภาษณ์ นายสัญญา บัวขาว, อ่างแล้ว

๑๑๙. เฝ้าอ่าง และดู ประชุม ทรัพย์สินสาร, อ่างแล้ว, หน้า ๑๑๔.

๑๒๐. สัมภาษณ์ นายสัญญา บัวขาว, อ่างแล้ว

๑๒๑. กจร. ร.๕ ม.๒.๑๘/๓ โทรเลขกรมขนส่งทรัพย์สินประสงค์ ถึง กรมหลวง  
คำทรงราชานุกาพ วันที่ ๔,๑๖ เมษายน รศ.๑๒๑.



สำนักหอสมุด